

Ikäinstituutti

lääkkäiden toimintakykyä ylläpitävät palvelut kunnissa

Vanhusneuvostokysely 2022

Sisällys

Dia 2-4	Kyselyn tausta ja vastaajat
Dia 5	Kouluarvosanat kunnan palveluista
Dia 6	Liikunnan järjestäminen
Dia 7-8	Liikunnan kehittämistarpeet
Dia 9	Kohtaamismahdollisuudet
Diat 10-11	Yhdessäolon ja kohtaamisten kehittämistarpeet
Dia 12	Psyykkisen toimintakyvyn tukeminen
Dia 13-14	Muistin säilymisen tukeminen
Dia 15-17	Asuinympäristön ikäystävällisyys
Diat 18-19	Kunnan yhteistyö järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa
Diat 20-21	Yhteenveto tuloksista

Vanhusneuvostokyselyn taustat

- ❑ Sosiaali- ja terveysministeriö toteutti kyselyn osana Kansallisen ikäohjelman ja ikääntyneiden palvelujen laatusuosituksen valmistelua.
- ❑ Toteuttaja Broad Scope Management Consulting Oy tammikuussa 2022
- ❑ Ikäinstituutti osallistui kysymysten laadintaan sekä tulosten analysointiin ja raportointiin.
- ❑ Jokaiselta Manner-Suomen kunnan vanhusneuvostolta (309) pyydettiin yhtä vastausta.
- ❑ Kysymykset liittyivät seuraaviin teemoihin: liikunta, yhdessäolo ja kohtaamiset, muistin säilyminen, psyykinen toimintakyky, asuinympäristö sekä järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden rooli.
- ❑ Lue lisää tuloksista [Vanhusneuvostokysely iäkkäiden toimintakykyä ylläpitävistä palveluista 2022](#), Ikäinstituutti.

Vastaajat

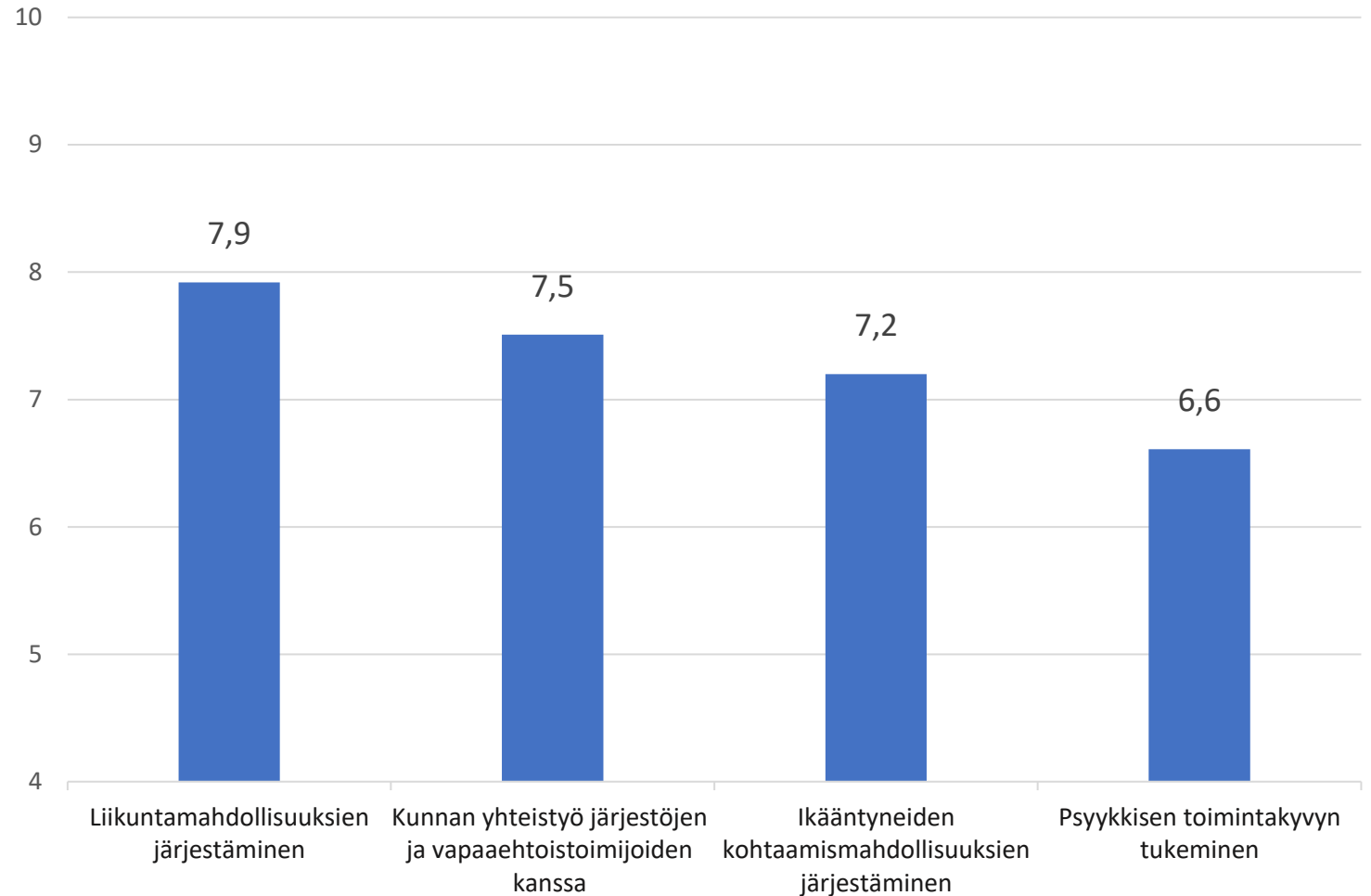
- ❑ Vastausprosentti 62 % (191 vanhusneuvostoa vastasi).
- ❑ Eniten vastauksia alle 6 000 asukkaan kunnista sekä Länsi- ja Etelä-Suomesta.

Alue	Vastausten lukumäärä	%
Länsi-Suomi	56	29
Etelä-Suomi	51	27
Keski-Suomi	12	6
Itä-Suomi	36	19
Pohjois-Suomi	36	19
Yhteensä	191	100

Kunnan koko	Vastausten lukumäärä	%
Alle 6 000 asukasta	75	39
6 000–10 000 asukasta	34	18
10 001–50 000 asukasta	64	34
Yli 50 000 asukasta	18	9
Yhteensä	191	100

Kouluarvosanat kunnan palveluista

- ❑ Vanhusneuvostot antoivat kouluarvosanoja (4–10) kunnan palveluista ja toiminnasta ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpitämiseksi.
- ❑ Parhaiten kunnissa arvioitiin toteutuneen liikuntamahdollisuuksien järjestäminen, heikoiten taas psyykkisen toimintakyvyn tukeminen.
- ❑ Toimintakykyä ylläpitävät palvelut arvioitiin useimmin paremmiksi pienissä kuin suurissa kunnissa.

Liikunnan järjestäminen

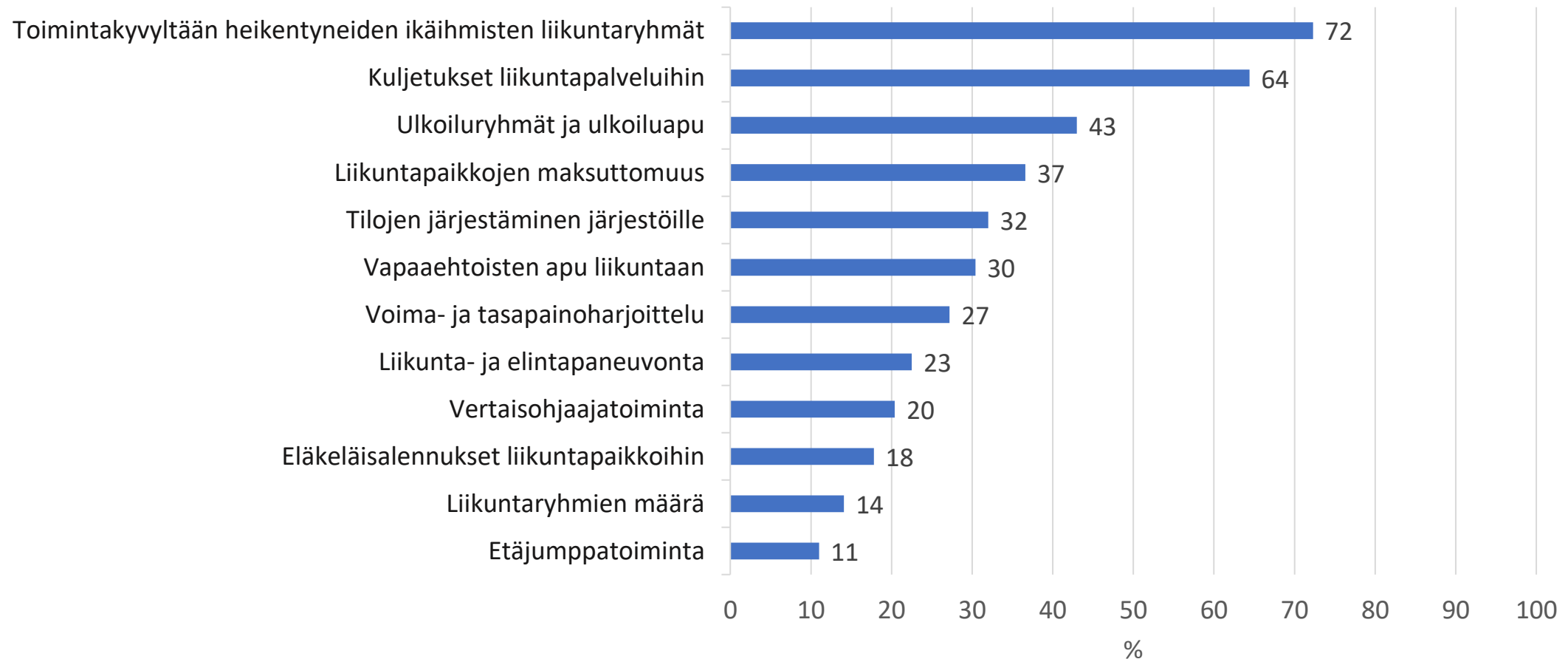
- ❑ Liikunnan järjestämisestä annettiin sitä parempi kouluarvosana mitä pienempi kunta oli.
- ❑ Järjestäjinä korostuivat kunnan lisäksi järjestöt ja opistot.
- ❑ Iäkkäiden liikuntapalvelut toimivat kunnassa hyvin, kun on riittävästi liikunnan ammattilaisia ja vertaisohjaajia sekä iäkkäille soveltuvia ulko- ja sisäliikuntapaikkoja että liikuntaryhmiä.

"Kuntaan palkattu ikäihmisten liikunnanohjaaja. Hän järjestää ryhmille erilaista ulkoliikuntaa, sisäliikuntaa, vesijumppaa, etäjumppaa, kirjallisia ohjeita niille, jotka eivät halua ryhmiiin jne."

Liikunnan kehittämistarpeet 1/2

– prosenttiosuudet tärkeimmiksi koetuista teemoista

Liikunnan kehittämistarpeet 2/2

- ❑ Suurimmissa kunnissa kehittämistarpeena korostui tilojen järjestäminen järjestöille ja liikuntapaikkojen maksuttomuus.
- ❑ Keskiuurissa kunnissa tärkeänä nähtiin eläkeläisälennukset.
- ❑ Pienissä kunnissa korostui tarve vapaaehtoisten avulle sekä ulkoiluryhmien ja ulkoiluavun kehittämiseksi.
- ❑ Etelä-Suomessa korostui tarve tilojen järjestämiseen järjestöille sekä tarve liikuntaryhmien määrän ja liikuntapaikkojen maksuttomuuden kehittämiseksi.
- ❑ Länsi-Suomessa korostui liikuntaryhmien määrän kehittämistarve.
- ❑ Itä-Suomessa tärkeänä nähtiin toimintakyvyltään heikentyneiden liikuntaryhmät sekä vertaisohjaajatoiminnan ja liikunta- ja elintapaneuvonnan kehittäminen.
- ❑ Pohjois- ja Keski-Suomessa oli suurin tarve kehittää ulkoiluryhmiä ja ulkoiluapua.

"Maksuttomuus ei aina toteudu, kunnan tulee tarjota kokoontumistiloja, ei voida siirtää yksityiselle sektorille."

Kohtaamismahdollisuudet

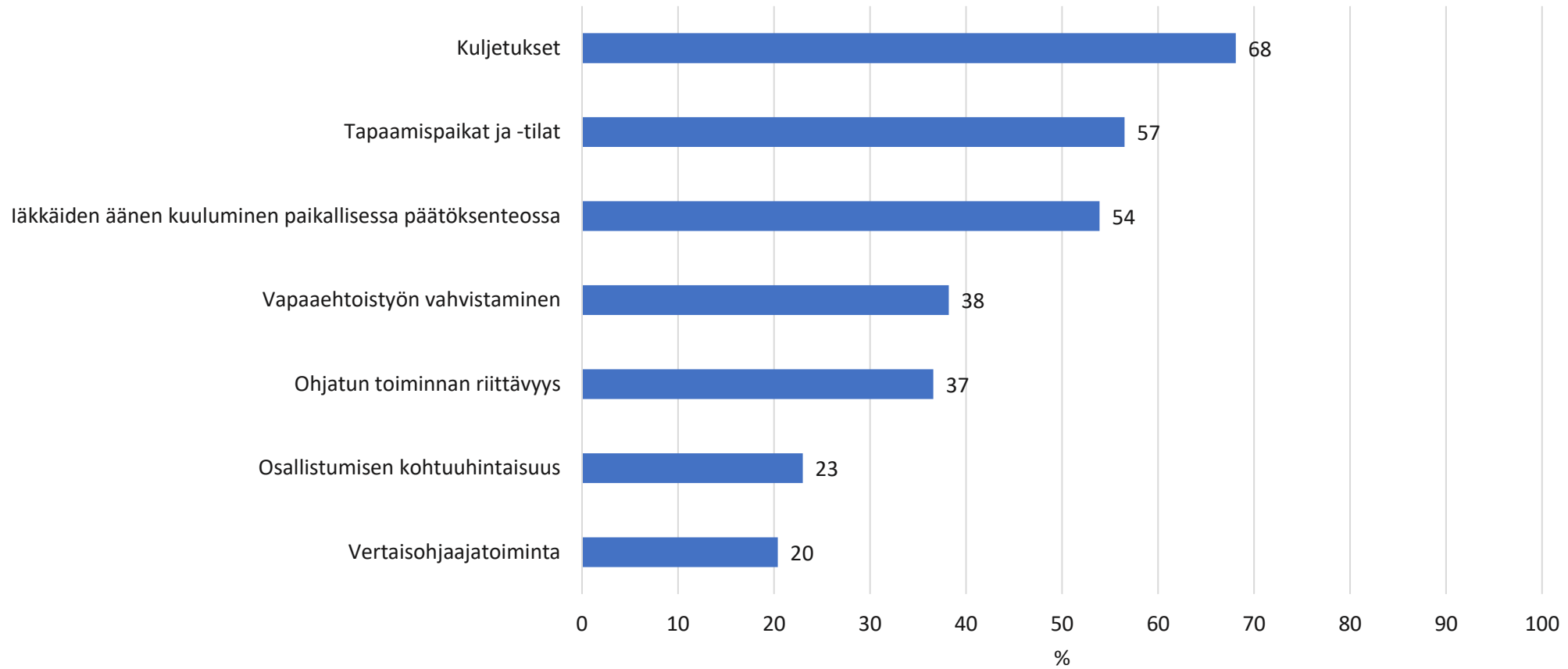
7,2

- ❑ Pienimmissä kunnissa iäkkäiden yhdessäolon ja kohtaamismahdollisuuksien järjestäminen arvioitiin kouluarvosanoilla paremmaksi kuin suuremmissa kunnissa.
- ❑ Yhdessäolo ja kohtaaminen toimivat hyvin, kun kunta järjestää tilat ja järjestö sekä muut tahot kuten seurakunta ja opistot toiminnan.
- ❑ Iäkkäät tapaavat kerhoissa ja ryhmissä esimerkiksi seniorikeskuksissa, järjestö- ja kylätaloissa, päivätoiminnassa ja kirjastoissa.
- ❑ Toiminnan maksuttomuus on tärkeää.

"Kunta on avaamassa pientä matalan kynnyksen kohtaamispaikkaa, joka on tarkoitettu kaikille kuntalaisille, pääosa käyttäjistä on varmasti eläkeläisiä. Toivottavasti siitä kehkeytyy todellinen kohtaamispaikka, johon ihmiset myös mielellään tulevat."

Yhdessäolon ja kohtaamisten kehittämistarpeet 1/2

– prosenttiosuudet tärkeimmiksi koetuista teemoista

Yhdessäolon ja kohtaamisten kehittämistarpeet 2/2

- ❑ Suuremmissa kunnissa kehittämistarpeista korostui tapaamispaikkojen ja -tilojen kehittäminen, osallistumisen kohtuuhintaisuus ja iäkkäiden äänen kuuluminen paikallisessa päätöksenteossa.
- ❑ Pienissä kunnissa tärkeäksi koettiin kuljetusten ja vertaisohjaajatoiminnan kehittäminen.
- ❑ Etelä-Suomessa kehittämistarpeista korostui tapaamispaikkojen ja -tilojen kehittäminen sekä iäkkäiden äänen kuuluminen päätöksenteossa.
- ❑ Keski-Suomessa tärkeäksi kehittämistarpeeksi koettiin osallistumisen kohtuuhintaisuus.
- ❑ Keski- ja Pohjois-Suomessa kuljetusten kehittäminen korostui.

Psyykkisen toimintakyvyn tukeminen

- ❑ Psyykkistä toimintakykyä tuettiin hieman paremmin pienimmissä kunnissa.
- ❑ Kunnat panostivat enemmän kriiseissä tukemiseen kuin yleisesti psyykkiseen toimintakykyyn.
- ❑ Pienimmissä kunnissa tuki kriisitilanteissa arvioitiin paremmaksi.

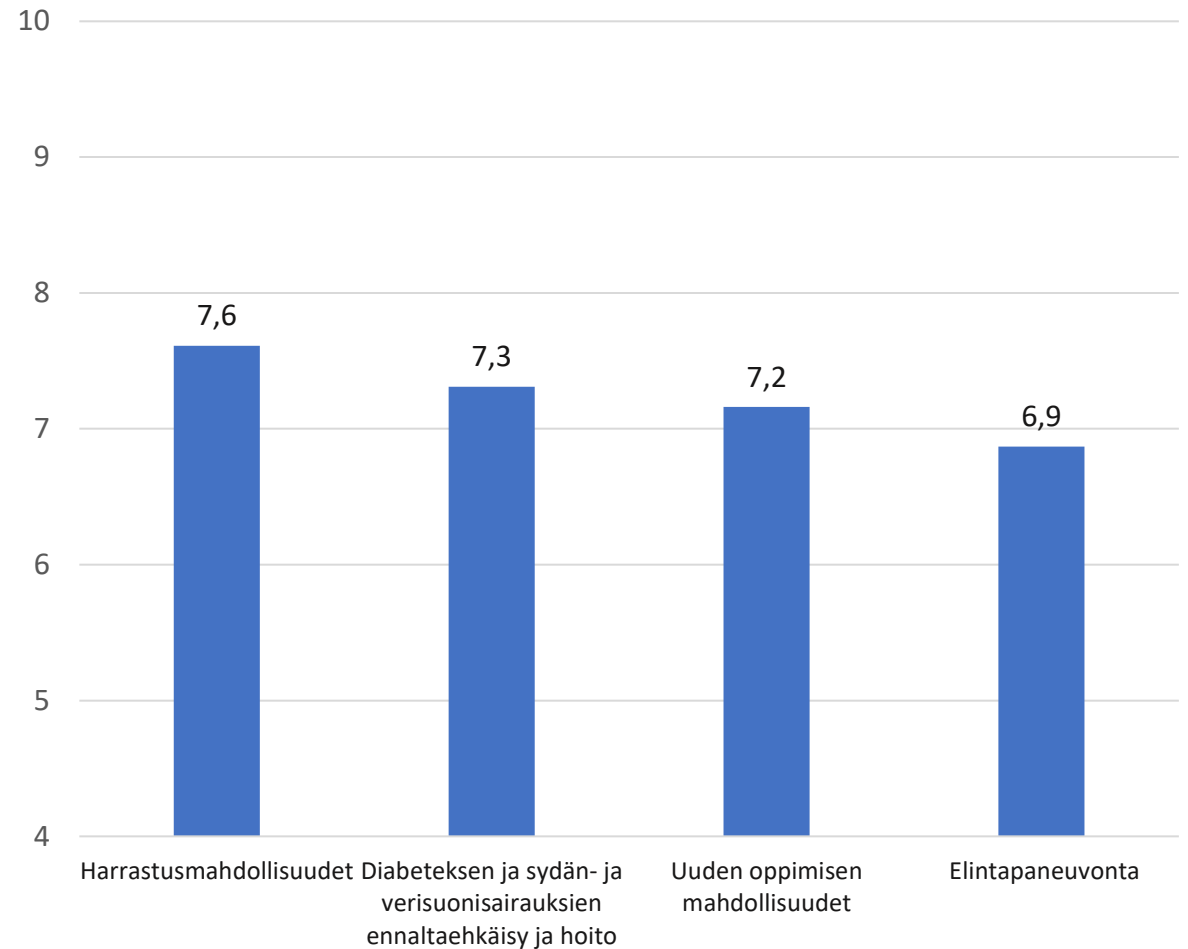
"Hyvä yhteishenki ja pienen kunnan vahvuus on se, että tunnemme ison osan kuntalaisista. Tällöin on luontevaa vaihdella kaupassa tai kuntosalilla kuulumisia tai pyytää naapuria mukaan lenkille."

Psyykkisen toimintakyvyn tukeminen toimii hyvin, kun

- ❑ tukea tarjoavat kunnan ammattilaiset, järjestöt, seurakunnat, opistot ja vapaaehtoiset.
- ❑ tarjolla on harrastustoimintaa, kerhoja, ryhmiä (kuten kriisi-, suru- ja vertaisryhmät) ja kulttuuritapahtumia sekä yleisöluentoja.
- ❑ on järjestetty mm. löytävää seniorityötä, kotikäyntejä, puhelinapua, päivätoimintaa ja kuntoutuspalveluita sekä mahdollisuus huoli-ilmoitukseen.

Muistin säilymisen tukeminen 1/2

- ❑ Parhaiten kunnissa arvioitiin toteutuneen harrastusmahdollisuudet, heikoiten elintapaneuvonta.
- ❑ Harrastamisen ja uuden oppimisen mahdollisuudet arvioitiin pienimmissä kunnissa yleensä paremmiksi kuin suuremmissa.

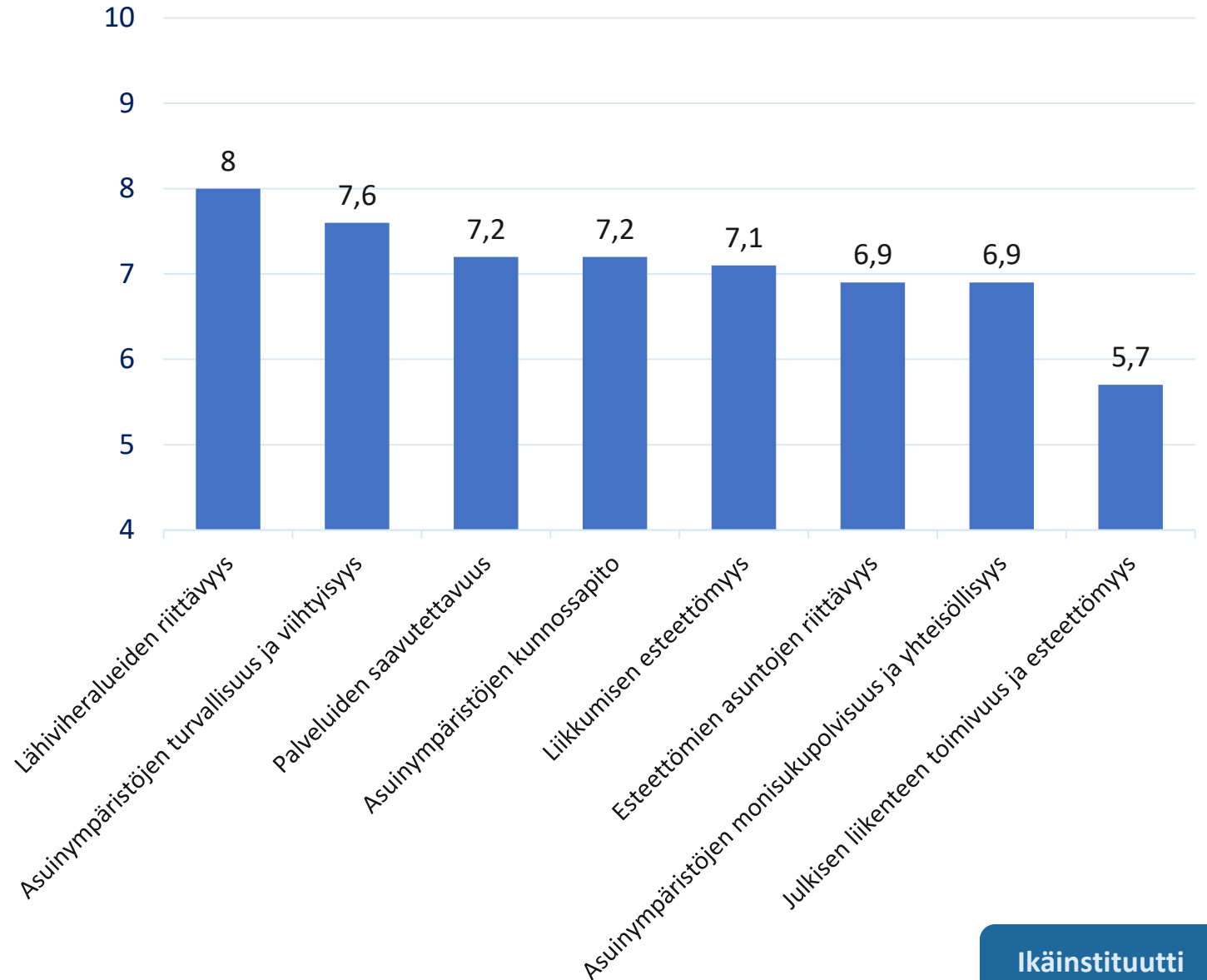
Muistin säilymisen tukeminen 2/2

- ❑ Muistia ylläpitävien palvelujen tarjoajia olivat kunnat ja järjestöt (kuten muistiyhdistykset ja eläkeläisjärjestöt) sekä opistot ja seurakunnat.
- ❑ Muistia tukivat
  - ❑ sote-palveluista päivätoiminta, muistipoliklinikka, muistineuvola ja muistitutkimukset sekä muistihoitajien ja geriatrien palvelut
  - ❑ järjestötoiminta, kuten (muisti)kerhot, muistiluotsit, muistikahvilat, informaatiotilaisuudet, neuvonta ja tapahtumat (muistiviikot ja aivoviikot).
  - ❑ muistia tukeva harrastustoiminta, kuten liikunta, kulttuuri- ja musiikkiharrastukset, kurssitoiminta sekä erilaiset kerhot.

"Muistitestit ja tutkimukset. Lääkärin lähete tarvittaessa muistipoliklinikalle. Siellä pyritään muistisairaus tunnistamaan varhaisessa vaiheessa. Lääkehoidolla ja muulla kuntouttavalla toimilla pyritään hidastamaan muistisairauden etenemistä ja seurannalla pyritään pitämään toimintakuntoa yllä."

Asuinympäristöjen ikäystävällisyys 1/3

- ❑ Asuinympäristöjen ikäystävällisyys toteutui kunnissa tyydyttävästi.
- ❑ Parhaiten toteutui lähiviheralueiden riittävyys, heikoiten julkisen liikenteen toimivuus ja esteettömyys.
- ❑ Erot alueiden ja eri kokoisten kuntien välillä pieniä.

Asuinympäristöjen ikäystävällisyys 2/3

- ❑ Palveluiden saavutettavuus, asuinympäristöjen turvallisuus sekä viihtyisyys ja liikkumisen esteettömyys toteutuivat melko yhtäläisesti kaikkialla.
- ❑ Asuinympäristöjen kunnossapito ja monisukupolvisuus sekä yhteisöllisyys toteutuivat heikoiten yli 50 000 asukkaan kunnissa.
- ❑ Isommissa kunnissa julkisen liikenteen toimivuus ja esteettömyys oli parempi.
- ❑ Pohjois-Suomessa asuinympäristöjen turvallisuus ja viihtyisyys arvioitiin hieman paremmaksi kuin Etelä-Suomessa
- ❑ Keski-Suomessa monisukupolvisuus ja yhteisöllisyys toteutui alueista parhaiten.
- ❑ Keski-Suomessa esteettömien asuntojen riittävyys oli pienempi kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Asuinympäristöjen ikäystävällisyys 3/3

- ❑ Ikäystävällisyys asuinympäristöissä toteutuu hyvin, kun
  - ❑ tarjolla on sopivia esteettömiä asuntoja ja asumisratkaisuja, kuten palvelutaloja, palvelukeskuksia, senioritaloja ja iäkkäille suunnattuja vuokra-asuntoja lähellä palveluita
  - ❑ liikkuminen on helppoa ja turvallista, esteettömät ja kunnossapidetyt kulkuväylät ja julkiset tilat, riittävästi penkkejä, opasteita, luiskia sekä hissejä
  - ❑ esteettömyyttä suunnitellaan ja kartoitetaan
  - ❑ kulkemiseen on tarjolla liikennepalveluita, kuten palvelubusseja
  - ❑ on viheralueita, kuten senioripuistoja, lähiliikuntapaikkoja, ulkoilureittejä ja mahdollisuuksia luontoharrastuksiin
  - ❑ asuntoja on korjattu iäkkäille soveltuviksi
  - ❑ asuminen on yhteisöllistä.

"Uusien asuinalueiden suunnittelussa huomioidaan hyvin esteellisyys ja palveluiden saatavuus. Vanhusneuvosto antaa aina kaavamutoksista oman lausuntonsa, jossa voidaan ottaa huomioon em. asiat."

Kunnan yhteistyö järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa

- ❑ Yhteistyö iäkkäitä tukevien toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa arvioitiin kaikenkokoisissa kunnissa kouluarvosanoin tyydyttäväksi.
- ❑ Järjestöjen ja vapaaehtoisten rooli toimintakykyä ylläpitävissä palveluissa nähtiin kunnissa melko suurena.

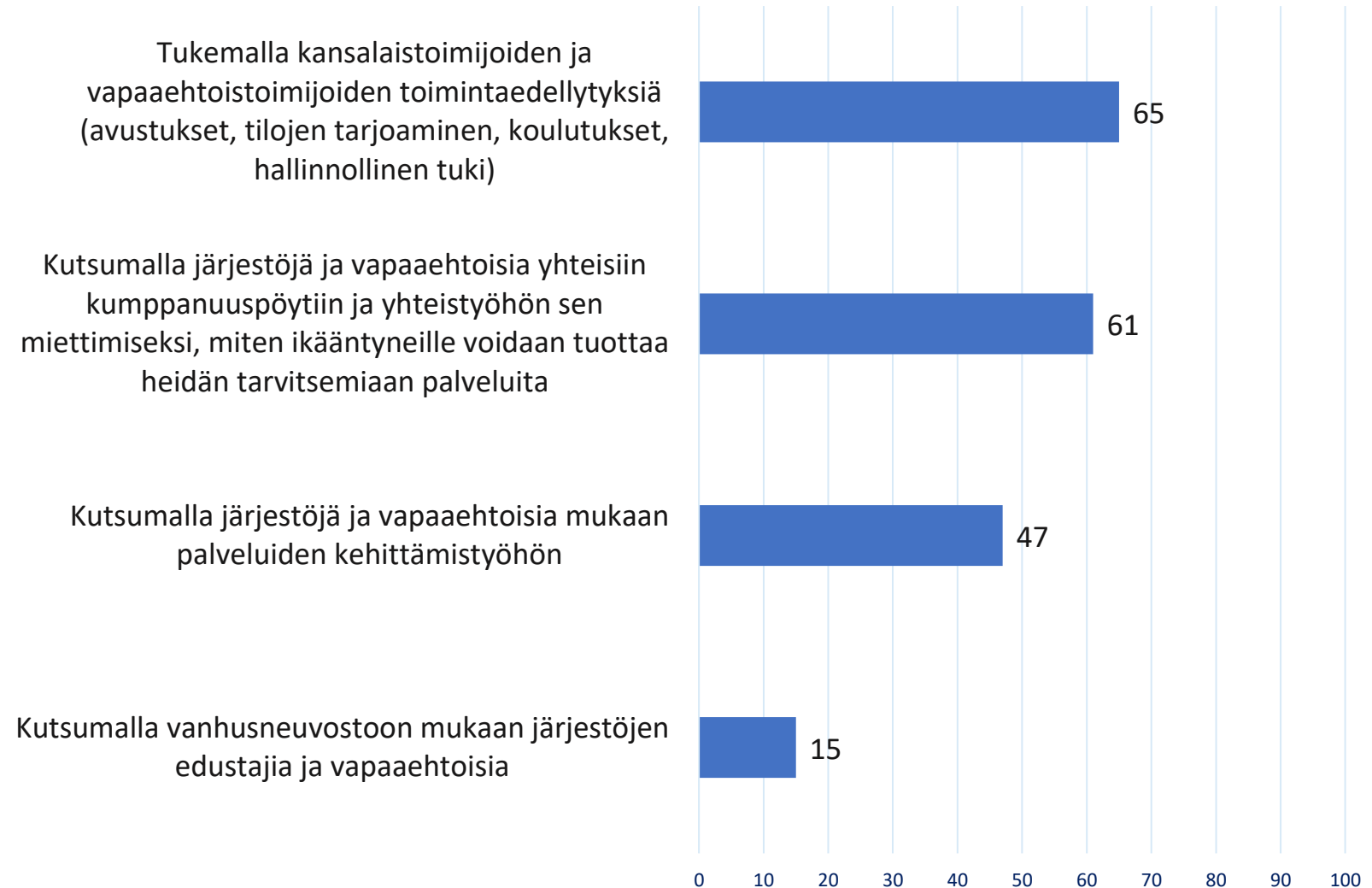
7,5

8,3

Yhteistyön parantaminen järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa -prosenttiosuudet tärkeimmiksi koetuista teemoista

- ❑ Pienemmissä kunnissa tarve kutsua järjestöjä ja vapaaehtoisia kumppanuuspöytiin oli korostuneempi kuin suuremmissa kunnissa.
- ❑ Tarve tukea toimintaedellytyksiä korostui isommissa kunnissa.
- ❑ Alueiden välillä ei juuri ollut eroja.

Yhteenveto tuloksista 1/2

- ❑ Asukasluvultaan pienissä kunnissa ikääntyneiden toimintakykyä ylläpitävät palvelut toteutuivat pääosin suuria paremmin.
- ❑ Alueellisia eroja arvioissa oli vähän.
- ❑ Iäkkäiden toimintakyvyn tukeminen on kunnissa poikkisektorista ja siihen osallistuu monia toimijoita.
  - ❑ Keskeisiä toimijoita ovat kunta, järjestöt, seurakunta ja opistot.
  - ❑ Ammattilaisten ohella myös vapaaehtoisten ja iäkkäiden itsensä rooli tärkeä.
- ❑ Sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi iäkkäiden hyvinvointia edistivät liikunta, kulttuuri ja harrastustoiminta.
- ❑ Asuinympäristössä korostuivat iäkkäille suunnattujen asuntojen ja asumisratkaisujen merkitys.
- ❑ Palvelujen tulee olla asuntojen lähellä ja liikkumisen esteetöntä.

"Seniorikortti on hyvä, sillä liikuntakustannukset pienenevät, mutta olisi todella hyvä, että kortti mahdollistaisi maksuttomuuden."

Yhteenveto tuloksista 2/2

- ❑ Palveluiden kehittämisessä tulee huomioida iäkkäiden paikalliset tarpeet ja ottaa heidät mukaan palveluiden sisällön ja järjestämisen suunnitteluun.
- ❑ Liikuntapalveluita tulee kehittää erityisesti vastaamaan jo toimintakyvyltään heikentyneiden iäkkäiden tarpeita.
- ❑ Toimintaan ja iäkkäiden kohtaamiseen tarvitaan maksuttomia tiloja ja kuljetuksia.
  - ❑ Liikuntapaikkojen maksuttomuutta ja tilojen järjestämistä tulisi kehittää etenkin suurimmissa kunnissa ja Etelä-Suomessa.
  - ❑ Tarve tapaamispaikoille korostui suuremmissa kunnissa ja Etelä-Suomessa, pienemmissä kunnissa puolestaan kuljetusten kehittäminen.
- ❑ Ulkoilun edistäminen ja vapaaehtoisten avun järjestäminen ulkoiluun on tärkeää.
- ❑ Väestön vanhetessa muistia tukevin palveluiden ja elintapaneuvonnan merkitys kasvaa.
- ❑ Iäkkäiden toimintakyvyn ylläpitoon kunnissa tarvitaan ryhmämuotoista, maksutonta toimintaa, kuten kerhoja ja liikuntaryhmiä, sekä toiminnalle soveltuvia tiloja ja paikkoja.